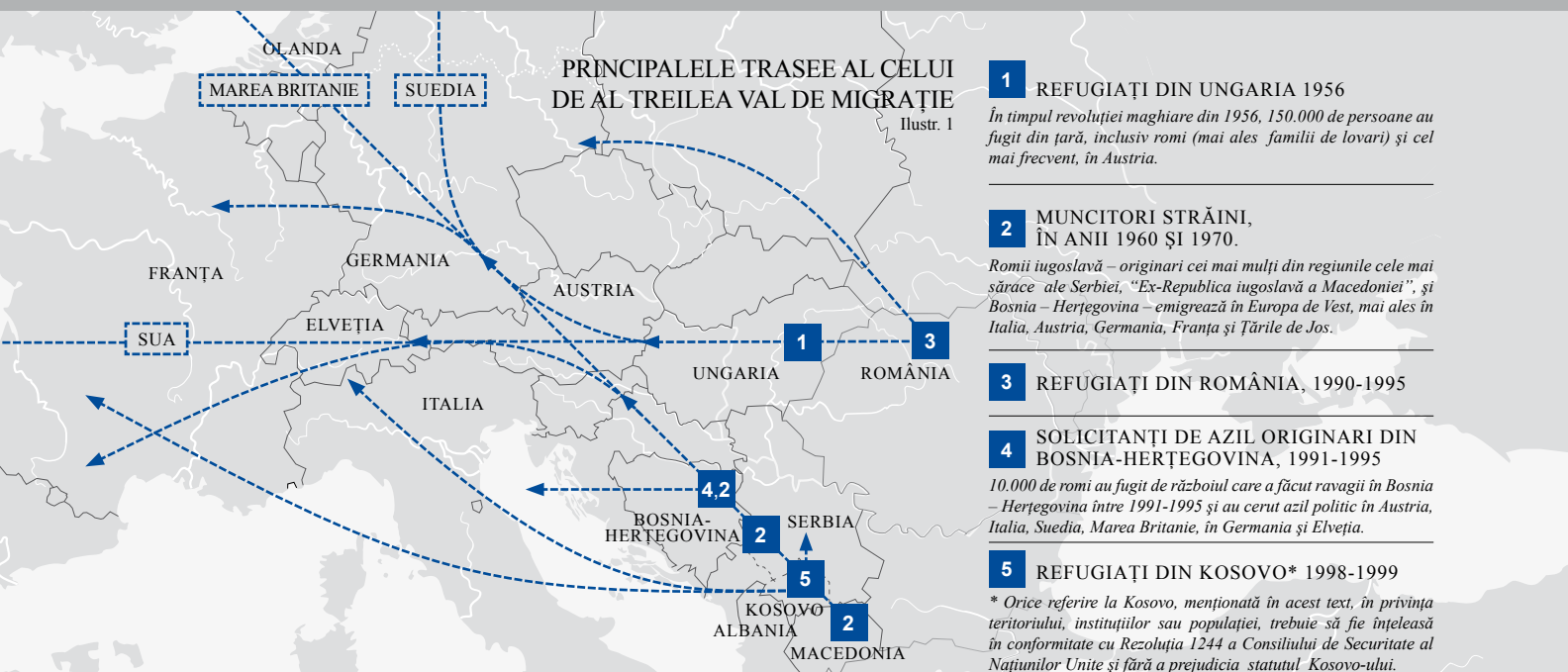


A treia migrație

Mirjam Karoly

Migrație în cadrul recrutării “muncitorilor străini” | Plecarea spre Vest - căderea cortinei de fier | Tentativa de a obține azil politic - migrația de la mijlocul anilor 1990 | Emigranți - care fug de războiul din ex-Iugoslavia | A fi emigrant în țară străină

➤ După prima apariție a romilor în Europa și valul de emigrare ce a urmat abolirii robiei în România (“a doua migrație,” către 1856), ultima mișcare de migrație a romilor din Est către Vest, din continent, urcă spre a doua jumătate a secolului al XX-lea. Această “a treia migrație” trebuie să fie evaluată din punctul de vedere al factorilor externi: războaiele, schimbările politice și crizele economice care au rezultat i-au determinat pe mulți oameni să-și părăsească țara de origine; în cazul romilor, mai trebuie să adăugăm rasismul și o discriminare acute, în toate domeniile vieții cotidiene.



1 REFUGIAȚI DIN UNGARIA 1956

În timpul revoluției maghiare din 1956, 150.000 de persoane au fugit din țară, inclusiv romi (mai ales familii de lovari) și cel mai frecvent, în Austria.

2 MUNCITORI STRĂINI, ÎN ANII 1960 ȘI 1970.

Romii iugoslavi – originari cei mai mulți din regiunile cele mai sărace ale Serbiei, “Ex-Republica iugoslavă a Macedoniei”, și Bosnia – Herțegovina – emigrează în Europa de Vest, mai ales în Italia, Austria, Germania, Franța și Țările de Jos.

3 REFUGIAȚI DIN ROMÂNIA, 1990-1995

4 SOLICITANȚI DE AZIL ORIGINARI DIN BOSNIA-HERȚEGOVINA, 1991-1995

10.000 de romi au fugit de războiul care a făcut ravagii în Bosnia – Herțegovina între 1991-1995 și au cerut azil politic în Austria, Italia, Suedia, Marea Britanie, în Germania și Elveția.

5 REFUGIAȚI DIN KOSOVO* 1998-1999

* Orice referire la Kosovo, menționată în acest text, în privința teritoriului, instituțiilor sau populației, trebuie să fie înțeleasă în conformitate cu Rezoluția 1244 a Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite și fără a prejudicia statutul Kosovo-ului.

INTRODUCERE

Până în prezent, imaginea “țiganului” este influențată de ideea romantică și transfigurată a unui mod de viață “liber” și “vagabond”. Romii sunt adesea percepuți ca o populație foarte “mobilă” și “vag migratoare”. Dar, de fapt, majoritatea zdrobitoare a romilor de astăzi este sedentară. În așa fel încât, mișcările migratorii ale romilor, în timpul celei de a doua jumătăți a secolului al XX-lea, se pot explica, pentru cei mai mulți, prin factori externi, cum ar fi războiul, instabilitatea politică și economică, rasismul, discriminarea sau încălcarea sistematică a drepturilor omu-

lui. Romii migratori, din acest punct de vedere, sunt – ca toți ceilalți emigranți (sau refugiați) – oameni care și-au părăsit țara lor de origine pentru a-și ameliora nivelul lor de viață, pe termen mediu sau lung, sau care au nevoie de protecție sau de un azil – imediate. (Ilustr.2,3)

În toată Europa, declarațiile referitoare la mulți romi sunt bazate pe estimări, în măsura în care cei în discuție nu-și asumă apartenența lor la acest grup, în timpul recensămintelor. Mai mult, țările țintă nu înregistrează decât cetățenia și nu afilierea etnică a emigranților; ca urmare, numărul romilor emigranți și refugiați în Europa de Vest corespunde doar unei

estimări. Unii consideră că între 200.000 și 280.000 de romi au emigrat din Est spre Vest ca să se instaleze, în general, în țările vecine fostului bloc din Est: Germania, Austria, Italia etc. Comparat cu cifrele globale ale curentelor migratoare Est-Vest, procentul romilor este modest.

În unele țări ale Europei de Vest, romii care au emigrat în cursul ultimelor decenii reprezintă o parte considerabilă a populației rome totale. De exemplu, după estimări, în jur de 80 % din romii suedezi sunt originari din fosta Iugoslavie, Finlanda, Polonia, din Republica cehă, Slovacia și Ungaria.

RECENSĂMÂNTUL DIN 2001 NUMĂR DE ROMI, PE ȚARĂ Ilustr.2 (după Roma Rights 1-2004, pag.9 și următoarele)

Country	Total Population	Official Number	Estimate	Country	Total Population	Official Number	Estimate
Albania	3,549,841	1,261	90,000-100,000	Luxembourg	442,972	N/A	100-150
Austria	8,150,835	95	20,000-25,000	Macedonia	2,046,209	43,900	220,000-260,000
Belarus	10,350,194	11,283	10,000-15,000	Moldavia	4,431,570	11,600	20,000-25,000
Belgium	10,258,762	N/A	10,000-15,000	Netherlands	16,171,520	20,000	35,000-40,000
Bosnia-Herzegovina	3,922,205	9,092	40,000-50,000	Norway	4,525,000	356	500-1,000
Bulgaria	7,928,901	370,908*	700,000-800,000	Poland	38,633,912	25,000-30,000	50,000-60,000
Croatia	4,334,142	6,695**	30,000-40,000	Portugal	10,084,245	44,600	45,000-50,000
Cyprus	762,887	N/A	500-1,000	Romania	21,698,181	535,250	1,800,000-2,500,000
Czech Republic	10,264,212	11,716*	250,000-300,000	Russia	145,470,197	152,939	400,000
Denmark	5,352,815	N/A	1,500-2,000	Serbia and Montenegro	10,677,290	143,519**	400,000-450,000
Estonia	1,423,316	N/A	1000-1,500	Slovakia	5,379,455	89,920	480,000-520,000
Finland	5,194,901	10,000	7,000-10,000	Slovenia	1,930,132	2,293	8,000-10,000
France	59,551,227	N/A	280,000-340,000	Spain	40,037,995	325,000-450,000	700,000-800,000
Germany	83,029,536	50,000-70,000	10,000-130,000	Sweden	8,875,053	20,000	15,000-20,000
Greece	10,623,835	150,000-300,000	160,000-200,000	Switzerland	7,283,274	N/A	30,000-35,000
Hungary	10,174,853	190,046	550,000-600,000	Turkey	66,493,970	N/A	300,000-500,000
Ireland	3,840,838	10,891	22,000-28,000	Ukraine	48,760,474	47,914	50,000-60,000
Italy	57,679,825	130,000	90,000-110,000	United Kingdom	59,778,002	90,000	90,000-120,000
Latvia	2,385,231	7,955	2,000-3,500				
Lithuania	3,610,535	N/A	3,000-4,000	Total	795,101,136	2,281,577-2,581,577	6,105,600-8,625,150

Surse: Printre organismele și publicațiile naționale pe care le-am consultat, trebuie să cităm: CIA, “World Factbook” (Washington, D.C.); Uniunea europeană “Raportare periodice ale țărilor candidate la aderare”; rapoarte guvernamentale adresate

ONU-ului, în vederea eliminării discriminării rasiale; rapoarte guvernamentale trimise Comitetului Consiliului Europei asupra Chartei europene a limbilor regionale și minoritare; “N/D” arată că nicio dată oficială nu este disponibilă. Unele țări au comunicat estimările

(este cazul, de exemplu, al Finlandei, Germaniei, Greciei, Italiei, Moldovei, Țărilor de Jos, Poloniei, Spaniei, Suediei și Regatului Unit). Sursa coloanei “Estimări” se bazează pe cifre avansate de către ONG-uri, așa cum au fost citate în Liegeois și Gheorghes (1995).

MIGRAȚIE ÎN CADRUL RECRUTĂRII “MUNCITORILOR STRĂINI”

La începutul anilor 1960, unele țări din Europa de Vest încep să-și acopere nevoile lor de mână de lucru – mai ales (pentru) munca manuală – recrutând muncitori străini. Astfel, de exemplu, Austria deschide un birou oficial de recrutare la Istanbul, în 1964. Ca urmare, aproape 100.000 de persoane în căutare de lucru, cel mai frecvent - muncitori necalificați - sunt admise în Europa de Vest (Ilustr.4)

Acești “muncitori străini” – în general numiți Gastarbeiter(muncitori imigranți, literal – “muncitori invitați”) - sosesc în Germania, începând cu anul 1968; cei mai mulți au fost recrutați din Spania, Grecia, Turcia și din Iugoslavia. Mulți din-

tre ei sunt romi, veniți, în majoritate, din ex-Iugoslavia, care, spre deosebire de alte țări din blocul comunist, duce o politică liberală în materie de condiții de ieșire din țară. Începând cu anul 1965, autoritățile iugoslave permit oficial și controlează migrația muncitorilor; câțiva ani mai târziu, vor deveni posibile călătoriile în Europa de Vest, cu o simplă viză de turist. Romii iugoslavi – originari, în majoritate, din regiunile cele mai sărace ale Serbiei, ale “ex-Republicii iugoslave a Macedoniei” și ale Bosniei – Herțegovina emigrează în Europa de Vest, țările de destinație cele mai interesante fiind Italia, Austria, Germania, Franța și Țările de Jos. Mulți dintre ei sunt utilizați în industrie sau construcții, în timp ce alții lucrează ca muncitori sezonieri. Marea majoritate avea deja în buzunar un contract de muncă permanent, când

venea, iar alții își încercau norocul la sose. Adesea, ei se întorceau acasă pentru o perioadă scurtă și mulți romi își foloseau banii câștigați pentru a-și construi o casă, în locul de origine. Chiar dacă, la început, s-a presupus că această migrație este de scurtă durată, legătura cu țara – gazdă s-a strâns, de-a lungul timpului, în așa fel încât centrul de gravitație al existenței celor în discuție a oscilat între țara de origine și țara-gazdă.

PLECAREA SPRE VEST – CĂDEREA CORTINEI DE FIER

Euforia inițială suscitată de căderea cortinei de fier, în 1989, se estompează repede. Situația evoluând într-o direcție nedorită, la emigrarea dinspre Est spre

RIGOAREA STATISTICILOR REFERITOARE LA ROMI

În general, se admite absența statisticilor demografice și sociale funcționale în materie de romi.(...) Această situație poate fi reproșată la fel de bine romilor, cât și autorităților publice, care se opun străngerii de statistici de acest fel. Romii au puține motive să aibe încredere în gagii (ne-romi), furioși pe ghetourile lor, echipate cu carnete și chestionare. Autoritățile și media sunt ambigui, în cel mai bun caz (...) la ora actuală, statisticile referitoare la romi ridică o serie de probleme juridice și politice, cum ar fi legea pentru protecția datelor, dreptul constituțional de a alege în mod liber identitatea etnică și necesitatea de a culege date ne - regrupate (prin intermediul unui cod etnic), în virtutea politicilor de luptă contra discriminării. Trebuie menționat faptul că romii, în unele țări, ezită să-și asume identitatea. Printre țările cu o populație romă numeroasă, Bulgaria constituie exemplul unui stat unde diferența între datele rezultate din recensăminte și cele din estimări este relativ mică : estimările avansează, într-adevăr, o cifră care reprezintă numai dublul totalului care rezultă din recensăminte.(...) În schimb, romii cehi constituie o adevărată enigmă statistică. În timp ce guvernul și surse independente se pun de acord în a estima că romii sunt în jur de 250.000, recensământul cel mai recent(2001) indică 11.716(...)

Ilustr.3(după Roma Rights 1/ 2004, pag.8 și următoarele)



Ilustr.4

Sosirea muncitorilor emigranți, la Viena, aprilie 1964

(după Gurses 2004, pag 92)

Dragan învățase de la tatăl său meseria de prelucrare a metalelor. El nu se gândise niciodată să rămână la Viena:

“ În 1970, odată cu nașterea primului copil, Dragan și Mirza au plecat în Austria pentru a câștiga mai mulți bani, după ce o lăsaseră pe fiica lor în grija bunicilor, care locuiau în Serbia. Al doilea copil, născut în 1971, nu prea avea loc în micuța locuință de meseriaș de la Viena. Cuplul avea intenția să rămână în Austria, pentru scurt timp, însă ocazia de a –și mări

veniturile era atât de tentantă, încât Dragan și Mirza locuiesc (...) și acum în Austria(...). În această perioadă, și-au construit o casă în Serbia (dar nu au mai folosit-o). Tatăl lui Dragan a murit și mama a venit să locuiască la Viena, cu cei doi copii. Aceștia s-au căsătorit și au, la rândul lor, copii”..

Ilustr.5 (tradus din Heinschink - Hemetek 1994, pag.181 și următoarele)

Vest, țările Europei de Vest dezaproabă din ce în ce mai mult aflulul a ceea ce mulți au numit de acum încolo “refugiați economic”. Din punct de vedere politic, această atitudine ia forma - în numeroase țări - unei înăsprii treptate a legilor referitoare la imigrație și azil.

Multe persoane din vechiul bloc comunist își pun mari speranțe în viitorul stabil și sigur pe care - consideră ei – Occidentul li-l va asigura. Bulversările politice survenite în țările lor au provocat schimbări economice care s-au soldat cu trimiterea în șomaj a salariaților marilor întreprinderi de stat, devenite puțin rentabile. Romii sunt printre principalele victime ale acestei faze de tranziție. Ei muncesc, adesea, ca muncitori necalificați, în așa fel încât, odată intrați în șomaj, își pierd orice speranță

de a mai găsi de lucru. Până astăzi, ei sunt afectați de o rată a șomajului extrem de ridicată (care poate atinge chiar 80-90%), în unele regiuni ale Europei Centrale și de Est.

Schimbarea politică survenită în blocul comunist crește, totodată, și resentimentul și numărul de atacuri rasiste contra romilor. Furia provocată de dificultățile economice este exploatăată de unele media și unii oameni politici, pentru care “țigani” constituie o pradă ușoară. De exemplu, ziarul ceh Express arată – într-un articol apărut la 2 iulie 1990 – că rata de fertilitate “țigănească” risă să provoace o”catastrofă”, mergând până la a spune că “în mai puțin de un secol, țara are toate șansele să fie rebotezată “Romska republika”. (Ilustr.8)

Pe când, în fosta Cehoslovacie, actele de violență contra romilor erau, mai ales, “opera” unor skinheads, în România romii sunt victimele unor acțiuni înrudite cu pogromurile. Pe 12 iunie 1990, romii sunt prada minerilor dezlănțuiți, chemați în capitală de președintele Iliescu, pentru a pune capăt manifestării organizate contra vechii structuri politice. O parte din mulțime invadează cartierele de romi, îi lovește pe locuitorii (acestora) și le distruge bunurile. Incidente asemănătoare au loc în mai multe orașe din România : unguri originari de aici și români se leagă de vecinii lor romi, cu o violență fâțișă. Numai în perioada 1990-1995, au fost înregistrate 30 de acte de violență de acest fel, dintre care unul s-a soldat cu moartea unui bărbat (Ilustr. 6,7).



Ilustr.6 (după Haller 1998, pag.38)

O casă romă la Plăieșii de Sus, la puțin timp după violențele din iunie 1991

“La Plăieșii de Sus (Jud.Harghita), o localitate cu 3.200 de locuitori dintre care 200 de romi, țărani au ars 28 de case și au omorât un rom, bărbat, la 9 iunie 1991. Evenimentele au început atunci când, pe 6 iunie 1991, patru romi l-au lovit cu violență pe Ignac Daro, un paznic de noapte care s-a băgat în afacerile lor, reproșându-le că au bătut un cal. La puțin timp după acest incident, mulțimea îi atacă pe doi romi bătrâni, nevinovați, pentru revanșă. Unul dintre ei, M.Adam Kalanyos, va muri puțin mai târziu, datorită rănilor. În acest timp, poliția îi arestează pe cei patru romi. Două zile mai târziu, un panou de avertisment apare la periferia cartierului unde se aflau casele romilor. El îi previne pe locuitori că pe data de 9 iunie (duminica seara), casele lor vor fi incendiate. Romii anunță poliția și, de asemenea, municipalitatea, dar de-

geaba: nimeni nu intervine. Duminică după-amiaza, ei fug să se refugieze în staulul fermei cooperative locale. Un grup organizat de săteni taie firele de curent electric care alimenta cartierul romilor (pentru a se evita un scurt-circuit, care ar fi privat tot satul de curent electric), dă jos stâlpul care susținea firele de telefonie care legau satul de orașul învecinat Miercurea Ciuc, apoi dau foc fiecăreia dintre cele 28 de case ale romilor. Alte pogromuri au urmat pe 13 august 1991 la Vălenii Lăpușului (Jud.Maramureș) unde sătenii au incendiat 18 case și pe 17 martie 1993, la Cărpiniș (Jud.Timiș), unde 5 case au fost distruse. Totuși, în momentul acela, interesul mass-mediei pentru această problemă era deja atenuat“

Ilustr.7

(extras din Haller 1998, pag.37)

Combinăția de violență, discriminare și rasism, proasta situație economică și socială, sărăcia și neîncrederea în instituțiile publice îi fac pe mulți romi din Europa de Est să se teamă pentru viața lor și să aleagă, în consecință, emigrarea (Ilustr.9).

Romii care au fugit din România constituie o parte considerabilă a celor ce au emigrat din Est spre Vest, în ultimii ani (după 1990). Conform unor estimări, numai Germania a primit până la 70.000 de refugiați romi, până în 1992. Această țară - ca și alte țări-țintă - părea atrăgătoare pentru persoanele care

doreau să emigreze, deoarece aici se bazau deja pe unele relații (membri de familie sau prieteni). Mai mult, o emigrare generală din România spre Germania a început deja, în cadrul politicilor specifice de întoarcere a colonilor germani din Transilvania și Banat (doar în anul 1990, circa 80.000 de sași și șvabi au părăsit România). Franța, și ea, era o destinație pentru mulți. Ca și Germania, ea avea deja, din anii 1980, un număr mic de emigranți, care ceruseră azil, dar al căror statut rămăsese incert. Există dovezi documentare de la sosirea - la începutul anilor 1990 - a mai multor sute

de romi în orașe franceze precum Roubaix, Toulouse sau Nanterre, însă mulți dintre ei au fost expulzați.

Numărul tot mai mare al romilor români, în Europa de Vest, ca și migrația generală Est - Vest, a avut un impact puternic în ceea ce privește înăsprirea controlului de la frontieră. Acest proces ia, mai ales, forma introducerii regimurilor bazate pe viză și reglementări din ce în ce mai stricte în materie de imigrare și azil. Unele țări semnează tratate bilaterale, prin care se angajează să-și repatrieze emigranții: o politică ce îi vizează, mai mult sau mai puțin des-

“POPULAȚIE SOCIALMENTE INADECVATĂ”

“Discursul rostit de către Primul ministru slovac, Vladimir Meciar, pe 4 septembrie 1993, la Spis, a indignat mass media internațională, datorită următorului pasaj: ”...) este necesar să frânăm reproducerea rapidă a populației inadapabile și înăpoiate, din punct de vedere mental, diminuând alocațiile de familie“. Conform ultimei traduceri oficiale a discursului amintit, Primul ministru ar fi adăugat: “Ei (țiganii) ar fi trebuit să fie percepuți ca un grup cu probleme, care se mărește (...) ceea ce înseamnă că, dacă nu ne ocupăm noi de ei acum, se vor ocupa ei de noi, mai târziu(...) o altă problemă pe care ar trebui să o avem în vedere ține de reproducerea rapidă a unei populații socialmente inadecvate”.

Ilustr.8 (extras din Crowe 1995, pag.66)

Un intelectual rom a exprimat în următoarele cuvinte motivele celor ce vor să emigreze :

“Conștiința riscurilor asociate cu condiția de țigan, în România anilor 1990, a incitat toate persoanele care puteau - să caute refugiu în străinătate ; este posibil ca viața acolo să nu fie mai bună, dar se poate măcar nutri speranța că menținerea demnității nu depinde decât de fiecare”.

Ilustr.9 (după Crowe 1995, pag.147)



Ilustr.10

Coperta numărului hebdomadarului german *Der Spiegel* din 3 septembrie 1990. Titlul este următorul: "Asyl in Deutschland? Die Zigeuner?" ("Azil în Germania? Țigani?")

(*Der Spiegel*, 36/ 1990)

Magazinul *Der Spiegel* descrie agresiunile populației majoritare germane, legate de

"valul de imigrație al țiganilor":

"(...) deja panica pune stăpânire pe unele orașe precum Saarland Lebach. Pentru a proteja populația contra celor 1.400 de țigani care trăiesc în acest oraș de solicitanți de azil, oraș de numai 22.000 de locuitori, primarul a baricadat primăria și piscina municipală. La Bottrop, populația locală încearcă să împiedice ridicarea unui

chis, "pe refugiații sărăciei" și care s-a soldat cu expulzarea a numeroși romi. În noiembrie 1992, a intrat în vigoare tratatul bilateral de expulzare semnat între Germania și România; el prevedea expulzarea romilor, a căror cerere de azil fusese respinsă. Acest exemplu este urmat de Franța, în 1994.

În Austria, vizele pentru turiștii români sunt introduse din 1990. La fel, țările de tranzit - precum Polonia, fosta Cehoslovacie și Ungaria - își înăspresc controalele de intrare pe teritoriul lor. Pe de altă parte, ele semnează tratate de extrădare cu țările -țintă; este, mai

ales, cazul tratatului semnat între Republica cehă și Germania, în 1994. Mulți imigranți sunt "extrădați" în țările lor de origine sau dincolo de frontierele țărilor de tranzit.

În Europa de Vest, imigrarea romilor din Europa de Est atrage mult atenția mass-mediei și oamenilor politici. Mitul "țiganului" itinerant, care rătăcește fără țară, pare de natură să "intensifice dezbaterile asupra migrației". Unele organe de presă germane evocă "inundarea" țării de către "țigani" Europei de Est, care sunt, în general, respinși, în calitatea lor de "refugiați

MIȘCAREA DIN UNGARIA ȘI PRIMĂVARA DE LA PRAGA

Ilustr. 12

În timpul revoluției din Ungaria, din 1956, 150.000 de persoane au fugit din această țară. Printre ele, erau mulți romi, mai ales familii de lovare, din care majoritatea a fost primită în Austria. De asemenea, sosirea tancurilor sovietice, în fosta Cehoslovacie, în 1968 (Primăvara de la Praga) a provocat un val de emigrare, în cadrul căruia mai multe sute de romi au emigrat, mai ales în Austria și Suedia.

BRUSC- STRĂINI SAU APATRIZI

Ilustr. 13

După divizarea Cehoslovaciei, în 1992, Republica cehă promulgă o lege nouă a cetățeniei, care transformă marea majoritate a populației romă care locuia în Cehia, în străini sau apatrizi, peste noapte. Conform noii legi, orice persoană care nu avea cetățenie cehă dinainte de 1945 trebuie s-o ceară. În Slovacia, dimpotrivă, toți foștii cetățeni cehoslovaci pot opta pentru cetățenia slovacă. Aproape 95% din populația romă cehă este originară din Slovacia, în așa fel încât mulți dintre ei - inclusiv copiii născuți în Cehia - nu au putut răspunde criteriilor pentru obținerea cetățeniei și s-au trezit cu statutul de străin sau apatrizi, în propria țară.

campament de țigani, organizând un sit-in. La Herford, cetățenii speriați își anunță intenția de a organiza o "miliție" "contra țiganilor. Și la Essen, loc unde până acum mânia îndârjită a cetățenilor s-a exprimat cu multă violență, vecinii unui cămin pentru solicitanții de azil și-au recrutat o bandă de infractori. Și au dat 5.000 de mărci acestor skinheads de extremă dreaptă, pentru a-i agresa pe vecinii nedoriți (...)"

Ilustr.11 (*Der Spiegel* 36/ 1990, pag.35)

economic" și de "solicitanți de azil, care fug de sărăcie". (Ilustr.10,11)

La începutul anilor 1990, tineri de extrema dreaptă îi atacă pe solicitanții de azil, în mai multe orașe germane. La Rostock, Hagen, Lebach, Bottrop, Herford, Essen și Leipzig, în special, au loc acte de violență (chiar jafuri). Romii fac parte dintre victime.

Romii români nu sunt singurii care fug către Europa Occidentală. În toată Europa Centrală și de Est, o mișcare de migrare a romilor începe odată cu deschiderea frontierelor, după căderea cortinei de fier. Romii din Bulgaria, din



Ilustr. 14

În orașul ceh Usti Nad Labem, primarul a dispus să se ridice – în octombrie 1999 – un zid de 65 m lungime și 1, 8 m înălțime pentru a separa casele romilor de cele ale ne-romilor ; fotografia reprezintă demolarea zidului, în aceeași lună, în urma unui val de proteste, în lumea întreagă. (Romano Centro 27/1999)

RATA MORTALITĂȚII INFANTILE – ROMÂNIA

(rata mortalității infantile și a copiilor în procente la mia de nașteri)

GRUP ETNIC	MORTALITATE INFANTILĂ (0-1 an)	MORTALITATEA COPIILOR (1-4 ani)	TOTAL (0-4 ani)
Români	27.1	1.1	28.2
Unguri	19.8	0	19.8
Romi	72.8	7.2	80.0

III. 15

SĂRĂCIE ȘI ETNICITATEY

(cazul României și Bulgariei, 1997)

GRUP ETNIC	SHARE of the respective ethnic group in total population (percent)	POVERTY RATE (percent of the respective ethnic group below poverty line)	POVERTY DEPTH (average shortfall below poverty line)
Bulgarians	83.6	31.7	8.5
Bulgarian Turks	8.5	40	12.8
Roma	6.5	84.3	46.6
Other	1.4	46.9	15
Bulgarian total	100	36	11.4
Romanians	89.8	29.7	7.3
Hungarians	6.8	28.4	6.7
Roma	2.3	78.8	33.2
Other	1.1	32.6	8.0
Romania total	100	30.8	7.9

III. 16

Republica cehă, Slovacia, Ungaria și din Polonia își pun speranțele într-o nouă plecare spre Occident. Pentru mulți dintre ei, totuși, călătoria se termină într-un lagăr de primire, care, uneori, nici nu este situat în țara de destinație (ci într-o țară de tranzit, precum Polonia, Ungaria sau fosta Cehoslovacie) (Ilustr.13)

TENTATIVA DE A OBȚINE AZIL POLITIC – MIGRAȚIA DE LA MIJLOCUL ANILOR 1990

Datorită intensificării controalelor de la frontieră, înăsprirea treptată a regulamentelor privitoare la imigrare și a strângerii plasei formate din tratatele de expulzare încheiate între țările - țintă și țările de origine, primul val puternic de imigrare al Europei de Est ia sfârșit. Încă de la mijlocul anilor 1990, apariția unor grupuri mai mici de romi originari din Bulgaria, din Republica cehă, din Polonia, din România și din Slovacia atrage puternic atenția mass-mediei și lumii politice, în țări precum Belgia, Finlanda, Franța, Canada,

Norvegia, Elveția și Marea Britanie.

Această atenție a fost, de fapt, provocată de grupuri relativ reduse, adică de câteva sute de indivizi, pe an. Agitația produsă de acești imigranți se poate explica prin prejudecățile profund înrădăcinate față de “țigani” și prin prezența evidentă a acestor refugiați care - contrar altor romi - nu călătoreau singuri, ci împreună cu, cel puțin, familia lor.

Rațiunile acestei fugi, în numeroase cazuri, țin de actele de violență comise de skinheads, de un sentiment de insecuritate față de atacurile extremei drepte, de discriminare, de hărțuirea autorităților locale și a poliției, de sărăcie, de șomaj și de lipsa posibilităților reale de educație. (Ilustr.14-16).

Sunt puțini romii care obțin azil, în virtutea Convenției de la Geneva, în măsura în care o gravă violare a drepturilor omului, discriminarea și rasismul nu sunt considerate persecuții politice deschise. Dimpotrivă : țările de origine sunt considerate “țări sigure”.

Dincolo de asta, unii cer ca, chiar în cazul unei discriminări importante, solici-

tantul să nu pretindă că este victima unei persecuții de stat (Ilustr.19)

Cele mai multe țări de destinație reacționează la această imigrare, introducând un sistem de vize. În 2001, Marea Britanie trimite ofițeri de imigrare pe aeroportul din Praga, care vor rămâne staționați acolo pentru a-i împiedica pe potențialii refugiați să emigreze. Dimpotrivă, faptul că Franța a acordat azil politic refugiaților romi maghiari, în 2001, a provocat un resentiment la Budapesta, pentru că acest lucru pune în lumină nefavorabilă politica maghiară față de minorități.

EMIGRANȚI CARE FUG DE RĂZBOIUL DIN EX-IUGOSLAVIA

Conform estimărilor, până la mijlocul anilor 1990, aproape jumătate de milion de persoane au fugit din haosul războiului din ex-Iugoslavia. Chiar dacă numărul romilor dintre refugiați nu se cunoaște, este foarte probabil ca mulți dintre aceștia să fi fost romi. 10.000 de romi au fugit de

Ilustr. 15

Copiii născuți în România între iulie 1994 și iunie 1999.

(după Programul Națiunilor Unite pentru dezvoltare (1999) "Reproductive Health Survey: Romania", versiune preliminară)

Ilustr. 16

Sărăcie și etnicitate, cazul Bulgariei și al României, 1997.

(după Programul Națiunilor Unite pentru dezvoltare (1999) "Reproductive Health Survey: Romania", versiune preliminară)

ÎNREGISTRAȚI CA "ALȚII"

În timpul recensământului realizat în 1991, în Bosnia-Herțegovina, numai cele patru grupuri mari naționale – bosniaci, sârbi, croați și iugoslavi – au fost înregistrați ca atare. Romii sunt puși într-o sub-rubrică intitulată "Ostali" (Alții) și numărul lor a fost evaluat la 8.900. Se apreciază, totuși, că Bosnia-Herțegovina ar fi avut între 40.000 și 60.000 de romi, înainte de război. Întâmplător, cifra obținută în timpul recensământului a fost, totodată, reținută de către organizațiile internaționale, fapt care explică de ce soarta și posibilitățile de întoarcere ale romilor aproape nu au fost luate în considerație.

Ilustr. 17 (a se vedea Comisia europeană contra rasismului și intoleranței 2004, Raport despre Bosnia-Herțegovina , pag.26 și următoarele)

"CEL MAI RĂU ESTE CĂ NU MAI PUTEM FI ÎMPREUNĂ"

"Eu luam uneori copiii cu mine, într-un coș, atunci când mergeam la câmp, ca să sap și să muncesc. Și acum am pierdut totul. Le-am cerut, i-am implorat. Și a trebuit să ne ducem acum într-o altă țară pentru a ne salva viețile și copiii. Chiar a trebuit să ni se întâmple așa ceva? Îmi este atât de greu să admit că a trebuit ca să plece copiii mei în America. Cel mai rău este că nu mai putem fi împreună. Copiii mei, nurorile mele, nepoții mei - toți au plecat. Oriunde mă duc, plâng fără încetare. Când se vor întoarce? Poate niciodată. Poate că nu-mi voi mai revedea niciodată copiii. Când voi depune o cerere de imigrare, dacă îmi vor spune că nu pot pleca, le voi zice: "Mai bine omorâți-mă decât să-mi spuneți că nu pot pleca..."

Ilustr.18

Dna Mehic, 55 de ani, originară din Bjeljina(Bosnia Herțegovina) și refugiată la Berlin.

(tradus din Mihok 2001, pag 133)

În 1997, o emisiune de televiziune consacrată emigrației reușite a unei familii rome, în Canada, i-a provocat pe romii cehi să încerce și ei această aventură. Câțiva primari cehi au prins această ocazie pentru a se debarasa de populația lor romă și au mers până acolo încât le-au oferit bilete de dus candidaților la emigrare.

Ilustr. 19

războiul din Bosnia- Herțegovina, între 1991-1995 și au cerut azil politic în Austria, Italia, în Suedia, Marea Britanie, în Germania și Elveția. (Ilustr.17)

Mulți dintre ei au fugit pentru că le era frică să nu fie prinși între două grupuri etnice aflate în război și pentru că ei trăiau chiar în zonele de conflict. Într-adevăr, romii erau respinși de ambele părți. Dincolo de asta, unii romi bosniaci erau musulmani și deci amenințați și din această cauză. De exemplu, satul rom, relativ important, Bijeljina (Bosnia - Herțegovina) – care număra aproape 8.000 de locuitori - s-a golit aproape în întregime, ca urmare a unei expulzări. În multe cazuri, toată comunitatea a fugit. Unele familii merg într-o țară unde pot conta pe rude sau prieteni. În Germania, ei sunt "tolerați" și statutul lor juridic - limitat în timp.

Până astăzi, întoarcerea minorităților în Bosnia – Herțegovina este dificilă, dacă nu imposibilă, datorită problemei nerezolvate a repartizării bunurilor și garanțiilor legale. Totuși, Germania, la sfârșitul anilor 1990, a luat măsuri care să-i determine pe oameni să se întoarcă

voluntar. Au fost și refugiați expulzați fără consimțământul lor în Bosnia, adică într-o țară organizată în funcție de apartenența etnică, după război, și unde romii nu-și găsesc locul.(Ilustr.18)

Conflictul din Kosovo a provocat alt val de emigrație. După intensificarea conflictului, în timpul verii anului 1998, au fost expulzați sute de mii de albanezi și de romi kosovari. Întoarcerea albanezilor, în iunie 1999, provoacă o altă fugă a romilor. După invazia trupelor NATO, fracțiuni mari din populație și extremiști albanezi s-au întors contra romilor, "egiptenilor" și grupului "ashkalije", deși aceștia fugiseră ca și albanezii. Această "epurare etnică" se produce deschis, în fața ochilor comunității internaționale. 14.000 de case rome (dintr-un total de 19.000), repartizate în 75 de cartiere sau sate din Kosovo, sunt distruse cu totul. Până la 80% dintre romi, "egipteni" și grup "ashkalije" din Kosovo - numărul total fiind estimat la 150.000 – sunt constrânși să fugă. Cei mai mulți fug în țările vecine și în regiunile fostei Iugoslavii, mai ales în

Serbia, Muntenegru și fosta Republică iugoslavă a Macedoniei; alții încearcă să ajungă în Europa Occidentală sau în Statele Unite. Deși, în general, plasați în lagăre de primire în țări terțe, în Serbia și Kosovo ei sunt pur și simplu considerați ca " persoane deplasate în propria lor țară".

Până acum, pentru mulți refugiați, întoarcerea s-a dovedit imposibilă, datorită pericolului morții care îi pânzeste încă. Efectul devastator al conflictului asupra vechii comunități rome din Kosovo este perfect ilustrată de situația existentă în mahalaua (district locuit mai ales de către romi) din Mitrovica: suse numitul district avea, înainte de război, 8.000 de locuitori și nu s-a reconstruit aici nici măcar o casă.

A FI EMIGRANT ÎN ȚARĂ STRĂINĂ

În țările gazdă, cei mai mulți imigranți sunt constrânși să înceapă o viață nouă, plecând de la nimic. Ei trebuie să se adapteze la un mediu nou,

“DACĂ MĂ ÎNTREBAȚI CE SUNT ...”

Ilustr.20 (tradus de Birgin - Wiczorek 2005, pag.36)

“Dacă mă întrebați ce sunt și ce simt, sunt rom. Uneori, mi-ar plăcea să trăiesc în țara în care m-am născut, pentru că (acum) nu simt nicio apartenență națională. Când avem mari reuniuni rome, vorbitorii spun: “Voi sunteți germani”. Este adevărat. Nu știu ce să fac cu tradiția. Eu sunt un om modern. Dar în venele mele curge sânge de rom. Sunt mândru că sunt rom.”

Demir R., născut în 1981, a cărui familie a părăsit Kosovo când el avea 13 ani, ca să se instaleze la Fribourg Germania)

la o limbă și la o cultură cu totul noi. Tipul de permis de ședere al romilor imigranți în Europa de Vest variază. Numeroși dintre ei, veniți în anii 1990, ca “muncitori străini”, au obținut deja permis de ședere permanent, chiar cetățenie și copiii lor s-au născut în noua lor patrie. Alții optează pentru un permis de muncă și un titlu de rezident permanent, păstrându-și cetățenia inițială și o legătură foarte puternică cu țara de origine. Copiii lor cresc în două culturi. În timp ce tradițiile culturale sunt menținute în cercul familiei – unde se vorbește limba romani și, de asemenea, limba țării de origine – acești copii socializează, la școală, în limba și cultura țării de adopție. Conflictul între diversele valori culturale, relaxarea legăturilor de familie, ca urmare a emigrării și prăbușirea structurilor familiale favorizează dezintegrarea vechilor tradiții. Acest lucru este valabil și pentru limba ro-

mani, care – în măsura în care ea nu este vorbită decât în cercul familiei și nu este susținută de nicio măsură educativă exterioară - are tendința să fie abandonată, datorită presiunilor foarte puternice, în favoarea asimilării (Ilustr.20)

Situația este și mai rea în cazul emigranților care nu au niciun titlu de sejur ; este cazul, în special, al solicitanților de azil sosiți la începutul anilor 1990. Reglementări din ce în ce mai draconice și limitarea, în timp, a permisului de sejur creează un sentiment de nesiguranță și generează teama de expulzare în țara de origine. Aceste preocupări îi privesc mai ales pe refugiații romi veniți din Bosnia- Herțegovina, din “ex - Republica iugoslavă a Macedoniei” sau din Kosovo. Plasați în lagăre pentru refugiați sau în alte structuri provizorii, ei nu pot beneficia – în cel mai bun caz - decât de posibilități limitate de a munci și de a începe o viață nouă.

Romii din Europa de Est, care cer azil de la jumătatea anilor 1990, în cadrul mișcărilor de emigrare mai restrânse, obțin rar câștig de cauză și le este greu să capete cel mai mic statut legal. Cel mai adesea, ei trebuie să plece.

Sensibilizarea, în creștere, față de “problema romă” face presiune asupra multor țări din Europa de Est, dar și din Vest, în privința adecvării politicii lor față de minorități. Această situație a favorizat, în special, recunoașterea romilor ca minoritate etnică: un statut care le conferă drepturi particulare, mai ales în domeniile educativ, lingvistic și cultural. Susținerea minorităților și drepturile rezultând din aceasta sunt, totuși, acordate mai ales grupurilor de romi stabiliți de mult timp în țările respective, chiar dacă grupurile nou - venite au obținut deja cetățenia.

Bibliografie

Birgin, Ursula / Wiczorek, Monika (2005) *Vakeres Romanes? E Romane therne chive vakeren taro plo jivdipa. Sprichst Du Romanes? Roma-Jugendliche erzählen ihr Leben.* Freiburg: IbiS | **Crowe, David M. (1995)** *A History of the Gypsies of Eastern Europe and Russia.* London / New York: I. B. Tauris Publishers | **Gürses, H. / Kokoj, C. / Mattl, S. (eds.) (2004)** *Gastarbeiteri. 40 Jahre Arbeitsmigration.* Wien: Mandelbaum Verlag | **Haller, István (1998)** *Lynching is not a crime: mob violence against Roma in post-Ceausescu Romania, In: Roma Rights, Quarterly Journal of the European Roma Rights Centre. Spring 1998, pp. 35-42* | **Heinschink, Mozes F. / Hemetek Ursula (eds.) (1994)** *Roma: das unbekannte Volk. Schicksal und Kultur.* Wien: Böhlau Verlag | **Mihok, Brigitte (2001)** *Zurück nach Nirgendwo. Bosnische Roma-Flüchtlinge in Berlin.* Berlin: Metropol-Verlag | **Ringold D. / Orentstein M. / Wilkens E. (2005)** *Roma in an Expanding Europe. Breaking the Poverty Cycle (A World Bank Study).* Washington D.C.: The World Bank | **Roma Rights, Quarterly Journal of the European Roma Rights Center, 1/2004.** Budapest (see <http://www.errc.org>) | **United Nations High Commissioner for Refugees (2000)** *Roma Asylum-Seekers, Refugees and Internally Displaced.* Geneva: UNHCR